

De ontdekking van de horizon

De serre was mijn eerste atelier. Die warmte, die geborgenheid. Mijn familie zat in de tuinbouw en de bloemkwekerij. Het is in die serres dat ik mijn jeugd heb doorgebracht. Ingelmunster was achttien jaar lang mijn bakermat. Ik woonde er met mijn ouders, drie broers en een zus.

Mijn eerste kindertekeningen dateren van toen ik drie was. Vele ervan zijn door mijn ouders bewaard. Daarop zie je de skiërs van Garmisch-Partenkirchen die ik met nieuwjaar op televisie zag.

Iets later, toen ik kon lezen, zette ik het kinderboek *'De Leeuw van Vlaanderen'* van *Hendrik Conscience* om in een stripverhaal. Ik hield ook van *'Karel ende Elegast'*. Het leven van de ridders sprak me aan.

Later kwam daar ook de Griekse, Romeinse en Noorse mythologie bij. De mythe is het verhaal van de oorsprong, waar mens en dier één waren, iets wat me nog altijd intrigeert. De *'Odysseus'* en de *'Ilias'*, in het oud Nederlands, kochten we in een antiquariaat in Antwerpen. Ik maakte een samenvatting van vijftig pagina's en tekende er heroïsche taferelen vol helmboswuivende helden bij.

Die interesse voor literatuur heb ik van mijn vader. Een belezen man, portretschilder en imker. Natuur en cultuur combineerde hij met een zeer diepgaande filosofische interesse voor het leven. Hij was een echte doe-het-zelver, lid van de plaatselijke kunstkring en geabonneerd op Openbaar Kunstbezit Vlaanderen. Hij had een zelfgemaakte schildersezal en ergens in de jaren vijftig kon hij enorme potten pigment op de kop tikken. Daarmee maakte hij grote olieverftubes waarmee hij nu nog altijd mee schildert. Hij leerde me de alchemie van een schildersatelier kennen.

Als student in Gent begon ik aan een tweede leven. Hoewel ik zeer graag naar de Kunstacademie was getrokken, gaven mijn ouders de voorkeur aan de universitaire studie kunstgeschiedenis. In de avondschool leerde ik modeltekenen, maar dat was een doekje voor het bloeden.

Mijn licentiaatthesis handelde over David Hockney. Daarvoor trok ik een maand naar Londen en leerde er het wel en wee van de galleries kennen. Hockney zelf heb ik nooit ontmoet maar we hebben wel gecorrespondeerd. Sommige mensen vinden zijn werk te gemakkelijk maar ik krijg er nog altijd een kick van. Moeilijk of gemakkelijk zijn geen termen die op kunst van toepassing zijn. Kunst is zoals de liefde. Het gaat niet om kennis of reflectie maar om het intuïtief aanvoelen. Matisse geeft me datzelfde gevoel.

Toen ik afstudeerde, begin jaren tachtig, ben ik meteen professioneel beginnen te schilderen. Ik wou me bewijzen, mij afzetten tegen de

kleinburgerlijke reflex dat je als fulltime kunstenaar niet kon overleven. Het was een zeer gunstige tijd voor kunstenaars. Vanuit Duitsland was er de revival van het expressionisme met '*De Nieuwe Wilden*'. We lieten ons niet leiden door critici of curatoren. We maakten ongecontroleerde nieuwe kunst. Hoe groter hoe beter. We kregen al snel uitnodigingen voor tentoonstellingen in New York en Washington. Het was de yuppietijd. De sfeer was bijzonder, de vriendschapsbanden aangenaam. Ook al had iedereen zijn eigen stijl en temperament, we exposeerden samen en dat was een enorme motivatie.

Door '*De Nieuwe Wilden*', een paar kunstprijzen en een tentoonstelling in het Museum voor Hedendaagse Kunst in Gent kwam ik in contact met *Mark Deweer* die mij als galerist in het kunstcircuit introduceerde. Ik heb geluk gehad. Zo'n droomparcours is niet iedereen gegeven.

Eind jaren tachtig wou ik me herbronnen. In die tijd las ik '*Doctor Faustus*' van *Thomas Mann*, een schitterend boek, dat me sterk heeft beïnvloed maar helaas in de negatieve zin. Wat me zo frappeerde, was de theorie van de doorbraak in het boek: hoe mathematischer je iets vormgeeft, hoe sterker de emotie ontvlamt in de creatie. De theorie betrof wel de polyfone muziek. Ik ben geen grote muzikkenner maar Mann had me in de ban en ik probeerde deze theorie in mijn werk te verbeelden. Door dat boek ben ik abstracter gaan schilderen in ensembles, triptieken en monumentale werken. Ik gebruikte ander materiaal, begon alchemistischer, constructiever en mathematischer te werken. Maar mijn emotionele betrokkenheid verdween. Ik hield niet meer van mijn eigen werk. Dus moest ik vaststellen dat ik niet kan schilderen vanuit een theorie. Of zoals *Goethe* zegt, '*aanschouwing is veel intenser dan reflectie*'.

In 1997 stierf de broer van mijn vader, de tuinman waar ik mijn kindertijd had doorbracht. Het werd een cruciaal jaar voor mij. Dat sterfgeval en de daarbij gepaard gaande emoties hadden een proustiaans effect op mij. Hierdoor keerde ik terug naar het figuratieve om vanuit mijn herinnering de eerste tuinen te schilderen.

1997 was ook het jaar waarin ik toevallig in *Dungeness* belandde, een kustplaats in het zuiden van Kent. Cineast *Derek Jarman*, één van de eerste bekende aids-slachtoffers van Engeland, maakte er een tuin waar hij zijn laatste jaren doorbracht. Deze surreële plek kan je vergelijken met de sfeer in *Doel* bij Antwerpen: twintigste-eeuwse industrialisatie op een zoutige vlakte gecombineerd met niet kapot te krijgen klaprozen. Jarman had er een vissershuisje gekocht en daarrond een tuin aangelegd in een decor van talloze kleurrijke vissersbootjes, een oude en een moderne vuurtoren. De symboliek van een stervende man die verder leeft in een

vrolijke tuin op een stuk onvruchtbare zilte grond, heeft me diep geraakt. Daar heb ik de horizon ontdekt. Het lijkt banaal maar voor de kunstenaar in mij was de horizontale lijn een belangrijke openbaring. Naar de horizon toegaan werd voor mij het symbool voor de romantiek in de natuur en voor meer realisme in de schilderkunst. Daar begint de derde periode in mijn werk.

Ik werk als een wielrenner. Sommige periodes van het jaar ben ik in topvorm, andere momenten heb ik te kampen met zware inzinkingen maar het tandwiel blijft altijd draaien. Eenmaal aan het werk, ben ik zeer gedisciplineerd. Ik werk van 's morgens tot 's avonds aan vier, vijf doeken tegelijk. Ik begin meestal op mijn oude vertrouwde manier met grove borstels in verschillende lagen totdat er een kleurgeheel ontstaat. Dan voeg ik er de haarscherpe tekening aan toe, meestal met witte verf op de kleurrijke ondergrond. Er staan twee stoelen om naar mijn werk te kijken. De ene stoel staat dichtbij, de andere veraf. Vroeger zat ik nooit in die verste, nu zit ik daar steeds vaker. Soms zit ik er maar even, soms een uur of twee om het werk al kijkend te voltooien.

Ik gebruik alle kleuren maar binnen iedere kleur heb ik bepaalde voorkeuren: binnen het groen hou ik het meest van mosgroen en sapgroen, tinten die dicht bij de natuur staan. Binnen het geel hou ik dan weer van citroengeel en ook oranje is één van mijn lievelingskleuren. Het is een abstracte kleur met een mystieke uitstraling. Een sinaasappel bijvoorbeeld is oranje en bij *Matisse* is de sinaasappel het symbool voor het paradijs.

Schilderen is een solitair beroep. Bovendien is mijn atelier helemaal van de buitenwereld afgesloten. Ik heb mijn mechanismen nodig om op gang te komen: muziek en boeken. Klassieke muziek van Bach en Mozart beluister ik na het schilderen om tot rust te komen. Maar tijdens de schildersact zet ik liever popmuziek op omwille van de opzweepende of tranceverwekkende ritmes. Alles wat ik graag hoor, is hier aanwezig. Soms heb ik zin om het volledige oeuvre van *Van Morrison*, *Bob Dylan* of *David Sylvian* te horen. Daar ben ik dan twee, drie dagen zoet mee.

Voor ik begin te schilderen lees ik meestal een uur. Noem het mijn rit in de file op weg naar het werk. De literatuur heb ik nodig om me te concentreren, harmonie te voelen. Soms beïnvloedt het ook mijn werk. Mijn smaak is zeer eclectisch. Niet alleen de grote literatuur van *Kafka* of *Céline* maar ook thrillers en hedendaagse literatuur zoals *Donna Tartt* of de encyclopedische romans van *Thomas Pynchon*. Sinds mijn kindertijd ben ik ook een fervente *Tolkien*fan.

Ik lees en herlees. Iemand als *Samuel Beckett* heb ik helemaal gelezen. Vooral het thema van de wandelaar en de evocatie van de natuur in zijn werk heeft me sterk beïnvloed. Hij mag dan al bekend staan als de pessimistische existentialist, voor mij is hij vooral de zintuiglijke schrijver die de sfeer van de Ierse landschappen in zijn boeken laat doorsijpelen. Zijn absurdistische theaterstuk: *'En attendant Godot'* is geïnspireerd op een schilderij van *Casper David Friedrich*. Sinds enkele jaren mijn favoriete schilder. Beckett moet zijn werk rond 1930 in Hamburg hebben gezien. Een vreemd toeval toch dat een existentialist als Beckett zich liet inspireren door een romanticus als Friedrich. Die *'twee figuren bij een boom in het maanlicht'* van *Friedrich* is het oerbeeld voor *Godot* en voor de twintigste-eeuwse mens geworden.

Een paar jaar geleden vertelde een vriend me dat de sfeer in mijn werk hem deed denken aan de films van de *Andrej Tarkovski*. Zijn opmerking fascineerde mij, dus ben ik op zoek gegaan naar het werk van deze Russische cineast. Hij staat erom bekend moeilijk te doorgronden films te maken waarin de personages op zoek gaan naar de betekenis van hun leven of naar spirituele verdieping. Zijn werk herken je aan de sterke poëtische vormgeving vol symboliek en metaforen en de eigenzinnige manier van filmen en monteren. Zijn bekendste is *Andrej Roeblov*, een drie uur durende film over een Russische iconenschilder, volledig gedraaid in tableaux. Ik herinner me dat we die prent tijdens de filmnamiddagen op school te zien kregen. Ik was veertien en snapte er niks van. Nu, zoveel jaar later, is het één van mijn lievelingsfilms. In *'Stalker'*, een andere *Tarkovski*-film, komt een droomscène voor die me sterk heeft beïnvloed. Het gaat over een fabelachtige figuur die twee mensen gidst door een verlaten zone. Op een bepaald ogenblik gaat de figuur in het water liggen, in slow motion komt er een zwarte hond aangelopen. Dit aangrijpende beeld versmolt in mijn geest met mijn allereerste jeugdherinnering aan het schilderij: *Hiëronymus in de woestijn* van *Jeroen Bosch* in het Museum van Gent. Daarop ligt *Hiëronymus* verzonken in gedachten terwijl zich een visioen aan hem openbaart. Aan zijn voeten zit een leeuw, maar het is weinig waarschijnlijk dat *Bosch* ooit een leeuw zag want het beestje is wel heel erg klein uitgevallen. Ik heb er een hond van gemaakt. De versmelting van de filmscène en het schilderij hebben geleid tot mijn tentoonstelling *'Stalking Hiëronymus'*.

Alles wat me interesseert gebruik ik bewust of onbewust. Je persoonlijkheid bouw je op aan de hand van alles wat je aangrijpt. *Van Gogh* moest destijds zelf naar de *Provence* reizen om de dingen te zien die hij wilde schilderen. Nu komt de *Provence* naar je toe via films, boeken, documentaires of het internet. Behalve die toegangspoort neem

ik zelf ook digitale foto's. Die bewerk ik via de computer, een leuke spelerei, en gebruik ze soms voor mijn schilderijen.

Ik ga vaak op reis om te kunnen wandelen. Het nomadische reizen is een verademing tegenover het sedentaire leven in het atelier. Wandelen is je persoonlijkheid uitbreiden in de richting van de horizon. Je ontdekt de wereld tussen jou en de einder. In mijn atelier probeer ik die wereld te interioriseren. Vergelijk het met een *viewmaster*. Je sluit je af voor de buitenwereld om naar binnen te kijken maar tegelijk kijk je in de verte. Dat is wandelen ook. Wandelen is beweging, is één zijn met jezelf en de buitenwereld. Groot-Brittannië, Wales, Schotland, Cornwall, Ierland. Het zijn heerlijke wandellandschappen. Ik hou van de Britse uitdrukking: '*The re-enchantment of the world*', de herbetovering van de wereld. Dat is wat ik beleef als ik aan het stappen ben.

Ik heb het geluk dat ik niet alleen hoeft te wandelen. Mijn vrouw is mijn bondgenoot, mijn gesprekspartner en mijn eerste criticus. Haar oordeel vertrouw ik. Zij volgt mijn werk vanaf het ontstaan tot de voltooiing. We hebben een intense werkrelatie. Ze verzorgt ook de zakelijke kant van mijn leven en dat geeft mij rust. Er zijn collega's wier creativiteit wordt afgestraft omdat ze de zakelijke kant negeren of slecht verzorgen. Dat zou ik niet willen meemaken.

Laat me nog maar even verder werken zoals ik bezig ben.

De twee kinderen zijn het huis uit en ik kan weer doen wat ik wil. Ik droom ervan de bergen te kunnen schilderen. Dat heb ik nog niet gedaan. Dus gaan we nu vooral het gebergte exploreren. Al twee jaar lang ben ik op zoek naar een bergserre maar ik heb ze nog niet gevonden. Het houdt me bezig. Het zoeken, het zintuiglijke vorm geven in mijn atelier. In die zin is mijn leven sterk verbonden met mijn werk. Mijn schilderijen bepalen waar ik naar toe reis of wie ik wil zien. Zo vind ik het veel interessanter mijn eigen dochter te schilderen dan iets te willen zeggen over de vrouw in het algemeen. Die les heb ik geleerd. De reflectieve benadering is erbij ingeschoten. Sommige curatoren en critici in de hedendaagse kunstwereld vinden reflectie heel belangrijk, ik vind dat absoluut niet. De kern van het zijn bereik je beter door belangeloze aanschouwing dan door reflectie. In die zin voel ik me nu beter, gelukkiger.

Dit jaar word ik vijftig maar mijn gedrevenheid is groter dan ooit. *Thomas Mann* schreef iedere dag maar klaagde dat hij geen leven had. Veel kunstenaars herkennen zich hierin. Het voordeel is dat ik mijn leven gebruik in mijn werk. Ik leef om te kunnen werken en daar voel ik me zeer goed bij.

Friedl' Lesage
Januari 2007